

Giovanni Boccaccio
GOLICAVE NOVELE
DEKAMERON (i z b o r)

LEKTIRA
NARODU

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA

10

ŠKOLEGIJUM
LEKTIRA
10

Giovanni Boccaccio
GOLICAVE NOVELE
DEKAMERON, izbor

Izdavač:
Mas Media Sarajevo
Fond otvoreno društvo BiH

Za izdavača:
Emina Šukalo
Dobrila Govedarica

Urednik biblioteke:
Nenad Veličković

Predgovor:
Nenad Veličković

Ilustracija na naslovnoj strani:
Anton Sorg ili Johan Zainer,
ilustracija za njemačko izdanje Dekameron,
Augsburg, 1490, drvorez.

Korektura:
Sandra Zlotrg

Dizajn-koncept:
Asim Đelilović

DTP:
Boriša Gavrilović

Tiraž:
2000 primjeraka

GIOVANNI BOCCACCIO

GOLICAVE NOVELE

DEKAMERON, izbor

Preveli Jerka Belan i Mate Maras

Sarajevo, 2016.

Sadržaj

<i>Predgovor</i>	
Nenad Veličković	
UVOD U STVARNOST	
7	
SADRŽAJ DEKAMERONA	
21	
MLADICA, OPAT I REDOVNIK	
37	
U RUKAMA DEVET MUŠKARACA	
41	
U MUŠKOJ ODJEĆI	
63	
VRTLAR ŽENSKOG SAMOSTANA	
77	
FRATAR GLASONOŠA	
85	

POSTAJANJE SVECEM	95
UTJERIVANJE U PAKAO	101
GOSPA GLUPAČA	107
SLAVUJ U RUCI	117
MLADIĆ POD KOŠAROM	123
GOSPA PRED SUDOM	131
MAGAREĆA LUBANJA	135
LJUBAVNIK U BAČVI	141
KUM I GLISTE	147
U POSTELJI I IZA ZASTORA	153
GOSPA NA KULI	157
ČETVORO U BRAKU	179
KOBILIN REP	185
BLIZANKE	189
PIŠČEV ZAKLJUČAK	195
TUMAČ	201
NAPOMENA	211

Predgovor
Nenad Veličković
UVOD U STVARNOST

Zašto Dekameron i zašto ovakav izbor iz Dekameronu – u škole! – dva su pitanja na koja je priređivač dužan odgovoriti. Na prvo se odgovor čini prost – zato što je to jedno od kapitalnih djela svjetske književnosti, neizostavno iz svakog lektirskog kanona. A takvo je zato što je dobro zamišljeno i precizno izvedeno, zato što govori o ozbiljnim i važnim temama, zato što je jezik kojim se pripovijeda bogat, a naracija zanimljiva, zato što predstavlja uzor pripovjedačkog umijeća u formi novele (o čemu je inspirativno pisao Erih Auerbah¹), zato što svjedoči o transformaciji usmenog i narodnog kazivanja u pisanu, literarnu i autorsku formu, zato što je, u najkraćem, poput Šekspira ili Rablea, neprekidno aktuelan i jer se kao takav tiče i današnjih mladih čitalaca. A aktuelan je, prije svega i iznad

---

¹ *Fra Alberto*, u: E. Auerbah, *Mimesis*, Nolit, Beograd, 1978, prev. Milan Tabaković.

svoga, zbog svog renesansnog duha, slobodnog i hrabrog da pomjeri granice kolektivnog mišljenja. (O kojem je, duhu, nadahnuto pisao Stiven Grinblat.²)

Međutim, zašto bi svi ti kvaliteti bili značajni u školi; odnosno, zašto je dobra književnost – najbolja, u svjetskim mjerilima – važna za obrazovanje mladih ljudi?

Prije svega, obrazovanje podrazumijeva, ukoliko je slobodno od indoktrinacije, intelektualni i moralni razvoj mladog čovjeka. Nerazdvojivo intelektualni i moralni, jer se moralne odluke donose na osnovu vrijednosnih stavova do kojih se moralo doći racionalnim metodom, analizom relevantnih činjenica i logički tačnim izvođenjem zaključaka.³ Književnost u tom smislu nudi mogućnost mladim ljudima da vježbaju donošenje ovakvih odluka, jer ih uvodi u situacije u kojima, poistovjećujući se s likovima i uživljavajući se u fiktionalne situacije kao u stvarne, mogu opažati i analizirati motivacije ljudskih postupaka i njihovu uslovljenost kako konkretnom situacijom tako i određenim sistemima vjerovanja.

Naravno, najprije to moraju naučiti, pa nastava književnosti ima i taj kompleksan zadatak da čitanje i razumijevanje tretira dijalektički, ne dajući trajnu prednost jednome pred drugim. Ne može se, drugim riječima, znati šta je u djelu rečeno ako se ne razumije kako je to rečeno. I obratno, ne može se znati kako je nešto rečeno dok se ne razumije šta je rečeno.

Kako, dakle, ispunjenju tog zadatka može koristiti *Dekameron* Đovanija Bokača?

---

² S. Greenblatt, *Skretanje, Kako je svijet postao moderan*, Algoritam, Zagreb, 2014. prev Lidija Barbardić.

³ O tome vidi zbornik: *Concepts of indoctrination*, priređ. Ivan Snook, Rotcliffe, London New York, 1972. Također i Alan Sokal i Jean Bricmont, *Fashionable nonsense*, Picador, New York, 1998.

101 novela

Uprkos naslovu koji bukvalno znači *deset dana* (pa puta deset novela), Dekameron ne čini 100 nego 101 priča. U toj pomalo skrajnutoj, stoprvoj, tzv. *okvirnoj* priči, upoznaje nas pisac sa sedam djevojaka, od kojih *Nijedna nije prevalila 28 niti je bila mlađa od 18, svaka umna i plemenite krvi i lijepa obličja i krasnog vladanja i ljupke čestitosti*, koje bježe iz Firence skupa s tri mladića, u obližnji ljetnikovac, nadajući se da će tako umaći kugi što hara Firencom.

Kako su to odlučile? Pa tako što je jedna od njih zaključila da trebaju prestati bojati se, jer ako će umrijeti, onda je glupo da zadnje dane života provedu u strahu. Kad su se druge s tim složile, predložila je da se sve presele u ljetnikovac i da tamo u pjesmi, u plesu, u igri, u radosti, u razgovoru, u uživanju sačekaju da kuga prođe ili, ako se razbole i umru, barem da umru vesele i ne bojeći se.

Na to jedna od njih sedam kaže da možda ipak ne bi trebalo da idu same, bez muškaraca. Tako izaberu trojicu i presele se uskoro s njima u prekrasni arkadijski krajolik, gdje plešu, vesele se, piju i jedu, igraju šah, kupaju se u jezeru, sve kako su zamislile. Kad im to ubrzo dosadi, jedna od njih smisli da jedne drugima pričaju priče na zadanu temu. Pošto se prijedlog svima dopadne odluče da svakog dana biraju kraljicu ili kralja koji će odrediti šta će biti tema za sutradan, tako da svaka (mislimo i na mladiće, ali koristimo gramatički ženski rod i za jedne i za druge, jer je žena više i jer su sve to one smislile) ima vremena da se pripremi i smisli šta će pričati. Svaki dan deset priča, deset dana, ukupno stotinu. Dekameron.

O čemu su te priče?

Uglavnom o praznovjerju, sujevjerju, vjerskoj zatucanosti, gluposti, škrtosti, ljubomori, pohlepi, zloći, nejednakosti i nepravdi. I obrnuto, naravno, o razumu, nesebičnosti, plemenitosti (u postupcima, ne u porijeklu), pravičnosti, jednakosti...

Na primjer, u prvoj noveli pripovijeda se o lupežu koji na samrti traži da ga ispovjeda. Dolazi sveštenik i sluša umirućeg, a ovaj mu laže da je razna čuda doživljavao i činio i laže tako dobro da sveštenik, koji je inače priglup i neobrazovan, a željan da takve stvari čuje, u sve to povjeruje pa na kraju, zahvaljujući njemu, lupeža proglase za sveca. I svi dolaze da se tom *svecu* poklone. (Onako kako su masovno i prilježno odlazili u Zetru, da im Torabi posveti vodu iz sarajevske pivare.) Nimalo slučajno, prva priča u Dekameronu velika je kritika sveštenečke lakovjernosti i pučke naivnosti.

Kao suprotnost toj masovnoj zaglupljenosti, Bokačo slavi erotsku slobodu. Život je širi od svih pravila i dogmi, igra je životnija od molitve, živjeti treba veselo, razigrano i nepretenciozno, a ne stisnuto, hladno, sračunato. Moral je neodvojiv od vrlina, ali vrline se potvrđuju punim srcima a ne praznim riječima. Sloboda je nespojiva sa strahom, to je najvažnija poruka Dekameronu. Nema razloga, uvjerava nas Bokačo, da traćimo život puzeći za predrasudama. Eros je bog mudrosti!

Bokačo baštini tradiciju pučke komedije, koja je upravo eros koristila da pokaže moralnu impotenciju viših socijalnih slojeva. Taj sloj zato najčešće predstavljaju stariji muškarci, slabi karakteri i jaki stubovi društva. Jedan od njih je Rikardo, bogati stari sudija, koji se zahvaljujući bogatstvu ženi najljepšom nevjestom u mjestu. S velikim slavljem je dovede u svoju kuću priredivši sjajan i veličanstven pir. Međutim, nakon što *Prve noći slučajno uspije da jedanput ispuni bračnu dužnost a umalo i da ga taj jedan jedini put ne izdade snaga (...)* jer bijaše suh i mršav, i kratkog daha, valjalo prošekom i kolačima i drugim sredstvima povratiti dušu, gospodar sudac dalje izbjegava svoje bračne dužnosti pozivajući je na uzdržavanje zbog raznoraznih *crvenih dana* u njegovom crkvenom kalendaru.

Zbog toga nezadovoljna supruga utekne u zagrljaj drugom muškarcu, koji će je zaslužiti osobinama upravo suprotnim od Rikardovih.

Za razumijevanje glavne ideje Dekameronu, ključna je u ovoj priči ne njena erotska razigranost nego njena satirična tendencija: svece na nebu održava zemaljski interes slabića. Veliki je broj priča u Dekameronu koje spajaju religiju sa seksualnošću, na način da se lažna pobožnost, sujevjerje i vjerska zatucanost izvrgavaju ruglu i kažnjavaju smijehom. Ali na meti su i neke temeljne a iracionalne prakse dogme, poput zavjeta djevičanstva. Na primjer, u priči o Masetu, koji se pravi nijem da bi dobio posao vrtlara u ženskom samostanu, a sve sa planom da unutra umjesto biljaka obrađuje redovnice. Plan se uistinu brzo obistini, kad ga dvije od njih zateknu kako spava nakon obavljena posla u vrtu. Nakon što dobije obećanje druge da će izgovoreno držati u tajnosti, jedna započinje:

“Ne znam da li si ikada razmišljala u kakvoj nas stezi drže i kako nikada ovamo ne smije zaći nijedan muškarac, osim nastojnika koji je star i ovoga njemaka; a mnogo sam puta slušala od žena koje su nam u pohode dolazile da su sve slasti ovog svijeta šala naprama onoj što muškarac može ženi pružiti. Pa mi se nekako usjekla u mozak misao, kad već sa drugim ne mogu da okušam s ovim njemakom ovdje je li to istina; a boljega od njega na svijetu i nema, jer sve i kad bi htio ne bi mogao ni znao to ispričati: vidiš kakva je to blesava momčina, prerastao je svoju pamet. Rado bih čula šta ti o tomu misliš.”

Druga se malo nečka, bojeći se trudnoće (jer se zbog *njemaka* ne mora bojati bruke), ali ta krupna moralna dilema traje svega tri replike. To bi izvan forme novele izgledalo neuvjerljivo i nemotivisano, ali u noveli, u kojoj se radnja sažima radi ubrzanja, a pri tome uprošćava i psihologija li-

kova, sve izgleda savršeno razložno. Naravno, i zato što je samo po sebi zavjetovanje djevičanstva nerazložno, iz racionalističke perspektive koju Bokačo zagovara.

Gubljenje djevičanstva, varanje muževa, mijenjanje bračnih partnera, istospolna ljubav, kršenja zavjeta djevičanstva i celibata, uz čitav niz dosjetljivih načina da se ljubavnici spoje uprkos zabranama, prijetnjama i preprekama, teme su najvećeg broja onih novela u Dekameronu koje sam autor naziva *golicavim*.

I to je dobro pogoden izraz, i mjera; scene su skicirane tako da se svaki detalj može zamisliti, ali ta se kreativnost prepušta mašti čitaoca. Bokačo je sretno i pametno izbjegao opscenost, pazeći da mu se jezik nikad ne posklizne u vulgarnost.

Kad opisuje mladu Sicilijanku – *prelijepu, ali pripravnou da za malu nagradu ugodi svakom muškarcu* – Bokačo ne kaže kurva. U cijelom Dekameronu nema psovke nijedne. Možda ponegdje neka lascivnost, ako se uopšte može povući jasna crta između nje i pristojnosti. Jezik kojim se služi je slikovit i duhovit: u nedvosmislenom kontekstu njegove precizne i vješte naracije dvosmislenosti postaju nedvosmislene i jasne slike. Kad junakinja kaže da je u samostanu *vrlo pobožno služila svetomu Rastislavu iz Duboke doline* (II, 7), mi znamo ko je taj ko *raste slavno*, ili ko je slavan jer raste, ili jer je slavan taj rast; kad pripovjedač za drugu junakinju kaže da je *postila veoma često i mnogo duže nego što joj se mililo*, mi znamo da nije riječ o hrani; a kad za nju kaže da *jezdi bez sedla na živini svetoga Benedikta* (III, 4), mi uzimamo rječnik da vidimo kakve veze taj svetac ima sa snošajem, ali nam nikakva pomoć ne treba da znamo šta je *pogodno polje za njegov plug* (IV, 2), ili kako izgleda slavuj kojega je djevojka *mного puta nagnala da zapjeva* (V, 4), ili kakav je to *kolčić kojim se sade ljudi* (IX, 10).

Bokačo jezičke prepreke (nedostatak izraza za spolne organe i radnje koji ne bi bili shvaćeni kao vulgarizmi) pretvara u

dosjetke, uspijevajući tako istovremeno biti i zabavan i subverzivan. Završavajući priču (o mužu koji ženinog ljubavnika poziva da im se pridruži u bračnoj postelji) rečenicom *Što je poslije večere Pietro uredio da sve troje budu zadovoljni, to sam zaboravio* (V, 5), on, zadovoljan rušenjem još jedne predrasude, nama ostavlja da sa smiješkom to domišljamo.

Ali zabavljanje čitaoca anegdotalnim lascivnostima daleko je od pravog Bokačovog cilja. U knjizi *Bokačov Dekameron i Ciceronova renesansa*⁴ Mikela i Robert Grudin na nepunih 200 stranica sa bilješkama dokazuju uspješno i uvjerljivo tezu da je *Bokačo bez sumnje prvi pisac koji je u kasnom srednjem vijeku integrisao koncepte poput genija, razuma i prirode u filozofsku fikciju* (5), preuzevši ih od Cicerona, koji je u svojim kasnim radovima predstavio šemu za političko djelovanje takvo da se sada moglo razvijati nezavisno i od hrišćanske crkve (6). Prema Grudinovima, *Ciceron je uticao na modernu evropsku književnost i ideje više od ijednog drugog proznog pisca u bilo kojem jeziku* (7), a Bokačo je među prvima koristio *Ciceronove vizije u naporu da revolucionira književnost i kulturu* (29). To je učinio odbijajući represivne socijalne kodove i zalažući se za nove vrijednosti, izvedene iz razuma i iskustva, gdje bi pobožnost, nevinost i poslušnost bili zamijenjeni razumom, znanjem i iznad svega kreativnošću, a za šta mu je inspiracija i uzor bio antički mislilac Marko Tulije Ciceron (148).

Elaboraciju ove glavne teze Mikela i Robert Grudin počinju pitanjem i brzim odgovorom:

Kako je Bokačo preveo Ciceronovu suštinski nekršćansku poruku u rigidno kršćanski kontekst: tako što je obilno koristio postupke ponavljanja, insinuacije, ironije, metafore, fikcionalizacije, stilski,

---

⁴ *Boccaccio's Decameron and the Ciceronian Renaissance*, Michaela Paaschne Grudin and Robert Grudin, Palgrave Macmillan, New York, 2012. Svi brojevi u zagradama iza citata odnose se na brojeve stranica ovog izdanja.

isticanjem strukture, naizgled skromnim prijedlozima, što sve, kad se čita u kontekstu, nije daleko od revolucionarnog (7).

Na drugom mjestu, analizirajući Peti dan, postavljaju drugo pitanje: kako pisac može predstaviti alarmantnu istinu o svijetu, kako navesti čitaoca da *ponovo promisli vlastiti socijalni kontekst, njegove prihvaćene vrijednosti, njegove mnoge identitete?* Odgovaraju da književna istorija nudi tri načina, *direktno, indirektno i nikako*, a u Dekameronu su realizovana sva tri (79). Naravno, *nikako* samo kao ilustracija i kontrapunkt. Istina o svijetu koju Bokačo smatra alarmantnom data je slikom *kuge* (koja je također omiljena Ciceronova alegorija), a u Dekameronu je ona (prema Viktoriji Kirkham) metafora za glupost, neznanje i nepravdu (11). U istom ključu, arkadijski ambijent u koji se povlače je metafora za jasnoću misli, elokvenciju i, uopšte, razum.

Kompoziciju knjige u Bokačovom remek-djelu čini dvanaest cjelina: uvod, zaključak i još deset poglavlja od kojih je svako posvećeno jednom dekameronskom danu.

Gore navedenu tezu Mikela i Robert Grudin potkrepljuju tačnim zapažanjem da dani I–III uvode i afirmišu ideju genija, koja dominira djelom. U IV danu razmatra se uloga strasti. U V danu ističe se važnost otkrića. U VI i VII daje se prvenstvo slobodi i znanju; dan VIII suprotstavlja znanje neznanju, a dan IX istinu laži. Najzad, X dan uvodi sve ove (nove) koncepte u društvo (148).

Praktično, prema riječima Grudinovih, *Bokačo se 200 godina prije nego što je Vazari dao poznatu oznaku rinascita – renesansa – zalagao za oslobođenje žene, razvoj govornišтва, odbranu od feudalnog i crkvenog nasilja, vladavinu razuma, uskrснуće ideje o prirodi, realizam, uspostavljanje političke jednakosti, emancipaciju pojedinca (60), što su sve glavne tačke renesansnog obrata u mišljenju.*

Kao što je u već pomenutoj knjizi Grinblat pokazao, sve je to u uskoj vezi s *epikurejstvom*, filozofijom koja će zahvaljujući otkriću Lukrecijevog teksta *O prirodi* biti ponovo otkrivena. Mikela i Robert Grudin informišu nas da je i Ciceron imao dodira s tim pogledom na svijet, te da su neke Epikurove ideje preživjele vijekove začahurene i u Ciceronovim tekstovima. Stoga oni ne bježe od pitanja *da li je Bokačo bio ateist*, ali smatrajući ga sporednim insistiraju na tome da je Bokačo prije svega *istinski živi vispreni pisac, koji koristi ključne sekvence u svom tekstu da bi predstavio novi program slobodnog mišljenja, oslonjenog na neposredno iskustvo, osobnu preduzumljivost i nepovjerenje u autoritete*. Bokačo kao pisac propituje i odbacuje *okolnosti koje uključuju u sebe ograničenje slobode govora, religijske procese i kazne, gušenje žene i izbor drugih primitivnih i autoritarnih ponašanja da bi umjesto njih iznio na tržište novi etički i estetički proizvod koji sve do danas odolijeva promjenama* (84).

Za Bokača je, a to se najbolje vidi u priči o studentu Rinieriju, teorijsko znanje nekorisno ukoliko je odvojeno od iskustva. Praktično, znanje nije znanje ukoliko nije potvrđeno u životu, ukoliko sa životom nije povezano (105). Nema tog znanja koje može biti djelotvorno ako njegov posjednik nije svjestan neposrednih okolnosti koje dijeli sa drugim ljudskim bićima (106).

Kao što svakog dana vidimo, naši se sugrađani vraćaju iz Bologne, jedan kao sudac, drugi kao liječnik, treći kao bilježnik, svi u dugim i širokim haljinama, u skrletnim plaštevima, s vjeveričijim krznom i s drugim raznim znamenjima visokih časti, a što se s njima događa to vidimo svakoga dana, čitamo u uvodu devete novele osmog dana, ne bez jeze pomišljajući da Bokačo misli na *bolonju* naših dana. Sve je više magistara i doktora, a sve manje znanja i nauke. Mudrost se pobrkala s koristoljubljem, pa napreduju glasni i drski; sasvim suprotno od onoga kako je Ciceron vidio društvo ravnopravnih gra-

đana: kao zajednicu kreativnih i obrazovanih ljudi, koji rade u opštem interesu.

Da bi se to postiglo, Ciceron je isticao važnost govorništva, odnosno sposobnost čovjeka da artikulira svoju misao. Dekameron je napisan u slavu toj sposobnosti. Kao malo koja druga knjiga, on ističe važnost vještine govorenja. Dobro odabrane riječi osnov su uspješne komunikacije, ali nje nema bez jasne misli onoga ko govori i bez sposobnosti onoga ko sluša da razumije smisao svih tih dobro odabranih riječi.

Prevedeno u obrazovanje, to znači da koncepti istine i laži ne mogu biti relativni; moraju se zasnivati na pouzdanim naučnim metodama i moraju biti izrečeni jezikom čija uvjerljivost nikad ne smije stajati samo na ljepoti stila.

Zato nastava književnosti promašuje svoj cilj kad se divi stilskim figurama, a ignoriše ideje iskazane njima. A ona to danas čini ciljano, jer je u nemislećem društvu upravo neelokvencija poželjan obrazovni ishod. Spiskovi lektira zagušeni su naslovima djela od kojih većina nije birana sa sviješću o tome da će ih čitati mladi ljudi u konzumerističkom društvu, u nefunkcionalnoj državi s korumpiranom administracijom i stranački uzurpiranom demokratijom. Podvig je uvjeriti ih da Šekspir, Petrarka, Džojls ili Markes imaju ikakve veze s njihovim životom, nakon što ih čitanke nisu ohrabrile da čitaju s razumijevanjem i sa sviješću da je i fikcija sredstvo spoznaje stvarnosti.

Zato je prvi i najvažniji cilj reforme nastave književnosti da se svojim čitaocima obrati onim temama koje su im bliske, o kojima imaju potrebu i želju govoriti, a o kojima današnja korumpirana škola uporno ćuti. S tim ciljem na umu sačinjen je i ovaj izbor iz Dekameronu. *Golicave priče* je Bokačova sintagma, a njegov zaključak o funkciji tih priča ne treba dodatnu podršku. Mi smo ih izdvojili jer ovako grupisane ističu povezanost religije i seksualnosti, na način koji

odolijeva promjenama i o kojem najglasnije danas govori feminizam. Ali i on dosta oprezno i bojažljivo, kad su u pitanju religijske dogme, a u školi skoro nikako, jer upravo zbog svog subverzivnog antipatrijarhalnog a onda i antireligijskog potencijala nije poželjan glas među školskim klupama. S Dekameronom, međutim, ušao bi u učionice.

Mikela i Robert Grudin ukazuju na taj potencijal na više mjesta u Bokačovom djelu. U noveli o piratu Paganinu i sucu Rikiardu, oni ističu govor odbjegle žene, koja *tradicionalno shvaćenom moralu, baziranom na religiji, zakonu i mehanizmima moći* suprotstavlja pragmatični moral baziran na karakteru, razumu i prirodi (39). U ovom izboru, primjer takvog govora oslobođenja je Filipa.⁵ Nju oni vide *manje kao realistički ocrtan ženski karakter, a više kao kao duh drskog zdravog razuma. Njen iskaz bez srama na sudu optužba je koristoljubivog legalizma i dvostrukih standarda. (...) i to je sigurno prvi primjer da se 'pristanak podanika' uzima kao osnova za podršku ženskim pravima* (81–82).

Bokačove junakinje poput Filipe ili Gizmunde ne govore samo u svoje ime, nego i u odbranu ljudskih prava. Koristeći Ciceronove pojmove *ratio, natura, virtus, ingenium, ius, lex*, Bokačo u njihovim govorima prenosi kroz vrijeme ideje koje će kasnije inspirisati Makijavelija, Loka i Džefersona. U Dekameronu, tvrde Mikela i Robert Grudin, Bokačo govori *da se društvo prema ženama odnosi nasilnički i iskorištava-*

---

⁵ "Gosparu, istina je da je Rinaldo moj muž i da me je prošle noći zatekao u Lazzarinovu naručju, u kojemu sam, zbog prave i savršene ljubavi što je prema njemu ćutim, mnogo puta bila, i to nikada ne bih zanijekala; ali kao što sam sigurna da je vama znano, zakoni valja da budu za sve jednaki i ustanovljeni s privolom onih na koje se odnose. Ovaj zakon nije takav, jer on kažnjava samo nevoljne žene, koje bi mnogo bolje negoli muškarci mogle mnogima udovoljiti; a osim toga, ne samo što nijedna žena, kad je bio ustanovljen, nije ni nj pristala, nego o tom nikada nijednu nisu ni pitali; stoga se s pravom može nazvati nevaljalim" (VI, 7).

jući ih. Nijedan drugi pisac renesanse, čak ni Kastiljone u šesnaestom vijeku, nije prilazio ženama s toliko osjećaja za socijalnu pravdu. Ali opisivanje takvog stanja nije njegov krajnji cilj, jer nisu samo žene nego je društvo u cjelini žrtva društvenog uređenja baziranog na koristoljublju i neznanju (115–116).

A takvo društvo je i ovo dejtonsko, bosanskohercegovačko, sa školstvom koje je podijeljeno na tri nacionalna sektora i pod snažnim uticajem vjerske indoktrinacije, koja određuje mjeru slobodi mišljenja i ponašanja. Vjerske zajednice i njihove institucije nakon tzv. pada komunizma zauzele su poziciju glavnih moralnih autoriteta i u društvu i u obrazovanju, ohrabrujući nekritičko i dogmatsko mišljenje i nenaučan pogled na svijet. Doprinoseći svojim angažmanom ostvarenju ciljeva i interesa vladajućih nacionalističkih stranaka, one podrivaju nasljeđe humanizma i prosvjetiteljstva, bujajući na ruševinama razuma koje je postmoderna iza sebe ostavila.

Ništa onda nije prirodnije nego se u tom obnovljenom srednjovjekovnom pomračenju vratiti knjigama koje su svojevremeno razgonile isti takav feudalni mrak. Šta osim kukavičluka i neznanja može spriječiti nastavnika ili nastavnicu jezika i književnosti da s prozora svoje učionice podigne roletne ćudoredne cenzure? Ko njoj ili njemu brani da glasno pred učenicima i učenicama postavi pitanje odakle baš klericima pravo da određuju granice slobode ljudskoj seksualnosti? Zar na školskoj vagi dvadeset prvog vijeka mrmljanje anonimnog mjeroučitelja zaista vrijedi više od Bokačovog remek-djela?

Dok god žmiri nad Dekameronom, nastava književnosti nema veze ni s nastavom ni s književnošću. A nastavnik koji žmireći vodi takvu nastavu, intelektualna je i moralna kritika u vrtu znanja. Do njega ova knjiga nikad neće ni doći. Ali hoće, nadamo se, do njegovih kolegica i kolega kojima je dodijalo da se boje, i ovna i govna. Kuga nacionalizma,